

Persekuce náboženství

Máme-li se zabývat otázkou perzekuce náboženství v naší republice za totalitního komunistického režimu, musíme se vrátit alespoň do roku 1945, kdy prezident Beneš jmenoval dosavadního velvyslance v Moskvě Zdeňka Fierlingera předsedou nové vlády „Národní fronty Čechů a Slováků“.

Ta vyhlásila už 5. dubna 1945 svůj „košický“ program dojednaný v Moskvě. Jím byla vyřazena z politického života nejsilnější politická strana předválečné republiky – strana agrární. Proč tato strana nebyla povolena, vyplývá z prvního článku programu komunistických stran obsaženém v „Manifestu“, který říká: „1. Vyvlastnění pozemkového majetku a použití pozemkové resty na výdaje státu“ a tím ukazuje směřování a smysl dalšího vývoje – kolektivizaci zemědělství.

Během dalších 5 let uvidíme, jak těsně jsou spjaty církve a rolnický stav. K první konfiskaci církevního majetku došlo protizákonně na základě tzv. Benešových dekretů již na podzim roku 1945, kdy byl zabaven majetek spravovaný a nikoliv vlastněný německými kněžími či řeholníky. Jím nebyli tedy postiženi správci majetku, kteří byli odsunuti, ale vlastníci, tedy církve.

Ještě v říjnu byl vydán dekret nařizující vysokoškolské vzdělání i pedagogům základních škol. To už bylo cíleně zaměřeno proti církevním učitelským ústavům vedeným převážně ženskými řeholními.

V roce 1946 proběhly volby, v nichž KSČ získala v českých zemích 40% hlasů. Již v prosinci nový parlament projednal „svátkový zákon“ jehož třetí paragraf stanovil, že kterýkoliv ze svátků (vyjma 3) může být z „hospodářských důvodů“ zrušen. Ke zrušení docházelo stále častěji a v praxi zanikaly i neděle organizováním „národních směn“. Nešlo o to vykonat něco užitečného, ale aby se udělalo něco navzdor křesťanům.

I v armádě byla duchovní služba nahrazována osvětovými důstojníky a morální formace vojáků byla nahrazena povinným marxismem.

Zvláštní pozornost by si zasloužil odsun německého obyvatelstva z českého pohraničí na základě „kolektivní viny“, což je nejen z právního, ale i z morálního hlediska, a to zdůrazňuji, zločin. Zneužito bylo i využívání dekretu prezidenta republiky o trestání pomahačů nacistického režimu, jímž bylo spácháno mnoho nových zločinů.

Byl zaveden státní školský monopol, kterým byly zrušeny všechny církevní školy. Proti tomuto opatření protestovaly téměř všechny církve.

V následujícím roce 1947 došlo k vytvoření komunistického Informbyra, které dalo českým komunistům příkaz k provedení revoluce v ČSR. K té došlo 25. února 1948. Již 3. března požádal nový ministr spravedlnosti JUDr. Alexej Čepička pražského arcibiskupa ThDr. Josefa Berana o veřejné prohlášení kladného postoje církve k novému, komunistickému režimu. Odpověď ordinářů zněla, že oni a všichni věřící budou plnit svědomitě a věrně všechny povinnosti k Bohu, církvi, národu a státu.

Na schůzce v Brně zopakovali biskupové také zákaz kandidatury kněží v blížících se volbách do parlamentu. Novým parlamentem odhlasovaný ústavní zákon 150/48 Sb. (Ústava

9. května), zajistil výhradní právo na výchovu dětí a mládeže, když v § 14 zákona stanovil, že veškerá výchova a všechno vyučování budež zařízeny tak, aby byly v „souladu s výsledky vědeckého bádání.“ (Pojmem vědecké bádání byl rozuměn marx-leninismus). Tím byl naplněn 10. bod Manifestu.

Předsednictvo Ústředního výboru KSČ se již v červnu zabývalo vztahem církve a státu a Gottwald stanovil také další postup: „...odpoutat církve od Vatikánu ... směrem k národní církvi ... Je nutné církve neutralizovat a dostat ji do svých rukou, tak aby sloužila režimu...“

Toto usnesení ÚV KSČ nebylo publikováno, za to velkou publicitu dostalo slavnostní Te Deum v katedrále, které si Gottwald vyžádal a které arcibiskup nemohl odmítnout. (Nelze odmítnout žádost o požehnání pro práci, která není formulována jako proticírkevní).

Po Únoru nastal velký útek občanů z ČSR, kteří se museli obávat o svoji svobodu a často i životy (Rygal). Záchytnými body byly pro běžence velmi často katolické fary v česko-rakouském a česko-bavorském příhraničí. Za pomoc uprchlíkům bylo jen Státním soudem v Praze odsouzeno 17 duchovních. Aby byl postih skutečně citelný, odhlasoval nový zákonodárný sbor zákon č. 231 a 232/48 Sb. o ochraně republiky a o Státním soudu. Koncem roku 1948 se nacházelo 68 kněží a několikrát více laiků ve vězení za církevní záležitosti. To se už církevní problematikou zabýval Čepička, jako předseda SÚC.

Byl ustaven stranický poradní orgán pro řízení proticírkevního boje (Církevní komise). Ten hned navrhoval zneužití Československé církve výchovou duchovních a soustředěním katolíků – členů strany. Nepodařilo se.

Episkopát zaslal memoranda prezidentovi a vládě. Zůstala bez odpovědi, ale memorandumem se zabývalo i předsednictvo ÚV KSČ, které pro další jednání s církví stanovilo zcela nepřijatelný požadavek: kladné a veřejné stanovisko k lidovědemokratickému režimu a prohlášení bezpodmínečné loajality. Za této situace bylo jasné, že se církve požadavkům KSČ nepodřídí.

O otázkách vztahu k církvi jednalo předsednictvo ÚV KSČ 25. dubna 1949, které Zápotocký upozornil: „Zásadní otázkou je, jestli je už čas, abychom tento protiklerikální boj vyvolali a svedli. Když bychom to nechtěli dělat, mohli bychom jít touto cestou, kterou jsme šli až dosud, že vyjednáváme a necháváme v nerozhodném stavu...“ Gottwald jej podpořil prohlášením, že „také únor jsme připravovali dlouho.“

Strana se rozhodla pro boj, a to pro boj rozkladem církve zevnitř. Stalo se tak 10. června 1949, ustavením komunistické katolické akce. Na to reagovali biskupové vydáním pastýřského listu „Věřícím v hodinu velké zkoušky“ hodnotícím dosavadní a varování před dalším útlakem. Zasáhl i Vatikán vydáním dekretů omezujících církevní práva křesťanů-katolíků, kteří podporují schizmatickou katolickou akci či jsou členy komunistické strany. Za uplatňování dekretů bylo jen v Praze do konce roku 1949 odsouzeno 14 duchovních k trestu 4 – 12 let odnětí svobody a za čtení pastýřského listu, kterému se snažila StB zabránit, bylo uvězněno dalších 195 duchovních.

V prosinci došlo k nevysvětlitelnému a nevysvětlitelnému pohybu křížku na oltáři v Číhošti, který upoutal pozornost lidí i StB, která v té době už připravovala zásah proti řeholím a jejich likvidaci komunisté, protože neměli vysvětlení pohybu křížku, změnili plány akce „K“ (kláštery) a obvinili P. Toufara z jeho inscenace na pokyn Vatikánu.

Propagandistické využití nepřineslo očekávaný výsledek a umučený P. Toufar byl vnímán podobně jako sv. Jan Nepomucký –jako oběť sporu státu a církve.

Strana v té době řešila i zmíněnou kolektivizaci zemědělství. Protože se tato snaha setkávala se značným odporem zejména v silně religiozním prostředí, využila Strana vyprovokování „odboje“ na Vysočině v akci „PAVEL“, vtažení a následnou popravu 3 duchovních. Tím ukázala, že se nezastaví před žádným zločinem.

Nejen v Babicích pomohla vražda 11 obětí rozšířit strach a Straně splnit úkol kolektivizace.

V dubnu 1950 byly přepadeny a zrušeny kláštery a členové řádů byli internováni. Ti se po zrušení internačních klášterů v roce 1956, případně po propuštění z vojenské presenční služby začali dostávat do civilních povolání. Protože nezmizeli ze zorného pole StB začalo v roce 1959 zatýkání členů řádových komunit, kteří se opět sdružovali a pracovali v menších skupinách. Byli odsuzováni převážně za podvracení republiky k již méně drastickým trestům, než před 10 lety („jen“ 1 až 8 roků odnětí svobody).

Postupně se v 60. letech dostávali na svobodu i odsouzení na doživotí, kontaktovali se bývalí vězňové a po uvolnění v roce 1968 začala veřejně práce církve na morální obnově (Živá theologie).

Vzájemné styky bývalých muklů byly pro StB hůře odhalitelné, zájem se soustředil na jiné prostředí v domnění, že církev je již zlikvidována. Ta se však projevila zejména rozvojem samizdatové literatury i řadou organizovaných poutních shromáždění a v druhé polovině 80. let organizováním Desetiletí duchovní obnovy.

Církev prokázala svou životaschopnost, protože ji tvoří ne hierarchie, ne andělé, ale zcela obyčejní lidé se svými slabostmi (jeden ze dvanácti zrazuje), starostmi i nadějemi.